

CYKLUS ROKU

Zachytíme zásadní změny, dny i svátky do cyklu roku přírodními a pohybem.

Cíle lekce:

- **Žák se orientuje v kalendáři** a s jeho pomocí řeší reálné problémy s časovými údaji.
- **Žák se třídou vytvoří malý i velký model cyklu roku.**
- **Žák pozoruje změny v přírodě** a zachytí je do modelu cyklu roku.
- **Žák propojuje děje v přírodě s tradicemi a svátky.**
- **Žák je venku, učí se v pohybu,** spolupracuje, pracuje a tvoří rukama, učí se v praxi.

Čas: 40 minut (ale lze tvořit model po částech)

Věk: první i druhý stupeň ZŠ

Místo: kdekoliv venku (ideálně kde je zdroj různorodých přírodnin)

Období: celoročně (doporučujeme opakovat v různých ročních dobách)

Pomůcky: prostor pro tvoření a běhání, různorodé přírodními, provaz, křída z či jinou pomůcku pro tvorbu kruhu, kartičky s názvy ročních období, měsíců, svátků – ideálně nalepené na kartónu či zalaminované, pásmo či metr, můžeme žákům připravit i košík s pomůckami jako je velikonoční vajíčko, vánoční ozdoba, brýle, rukavice, jablko, oblečení a doplňky typické pro dané období atd.

Shrnutí lekce:

Kde jinde se napojit na rytmus a pravidelnost roku a cyklů přírody než venku? Postavme s dětmi opravdu velký model jednoho roku, do kterého se vejdu zásadní svátky, změny a opakující se děje roku. Nejprve všichni společně vytvoříme velký kruh. Pak se rozdělíme do čtyřech skupin a každá skupina vytvoří v kruhu jedno roční období. Jak jdou za sebou? Jaké přírodními do nich patří? Pak se znovu rozdělíme a každá ze čtyřech skupin se rozdělí na tři menší skupiny. Každá bude mít za úkol vytvořit jeden měsíc v našem kruhu. Jaké přírodními a tvary ho nejlépe vystihnou? Když budeme mít hotový náš model roku, je na čase ho rozpohybovat. Budeme běhat/chodit kolem velkého kruhu a zastavíme tam, kde je daný čas roku.

1. Rok jako kruh

Venku na vhodném místě si každý z žáků sám či v malých skupinách vytvoří kruh (křídou na chodník, provazem, větvičkou na trávě, v písku...). Do tohoto kruhu se pokusí vyznačit co nejvíc částí roku, které zná... roční období, měsíce, svátky, počasí, plody, změny, narozeniny, prázdniny atd. Na začátku práce společně diskutujeme, co se vlastně během roku mění (a proč), jaké svátky slavíme, kdy se kdo narodil, co je typické pro dané měsíce atd.

Návrh otázek:

- Jaké jsou zásadní změny v přírodě během roku?
- Jak dělíme rok? Na jaká období a kolik jich je? Jak jdou za sebou?
- Co je typické pro daná období? Jak se jmenují měsíce a jak asi vznikly jejich názvy?
- Jaké jsou významné svátky a kdy je slavíme?
- Kdy jsou během roku mé narozeniny?
- Jaké období roku mám rád/a a proč?
- Jak vlastně vznikl rok jako časový údaj a jak vznikly měsíce?

Po společné diskuzi žáci vytvoří své modely roku v kruhu pomocí přírodnin či obrázků namalovaných křídou na chodník. Ideálně každý svůj vlastní kruh jako jeden rok a co vše se v něm odehrává. Mohou i dopsat významná data. Pak si společně projdeme všechny modely a dál diskutujeme. Nemusíme dojít k finálním odpovědím, zatím jen mapujeme, co o cyklu roku víme teď.

- JAK a PROČ dělíme rok?
- CO zásadního se v přírodě mění?
- JAKÉ svátky a rituály slavíme po našich předcích?

TIP: V úvodní evokační aktivitě necháme žáky pracovat samostatně či v malých skupinách. Pokud váhají, jak mají model vytvořit, hodí se mít připravenou ukázkou třeba na papíru či vyskládat z přírodnin nebo nakreslit křídou na chodník. Při sdílení je opět důležité udržet bezpečnou atmosféru.

2. Model cyklu roku

Společný kruh. Všichni společně vytvoříme opravdu velký kruh, pomocí větví, provazu, křídou atd. (ideálně nejméně 10 m v průměru). Pokud máme pásmo či metr, mohou žáci změřit kruh přesněji.

Roční období. Celá třída se rozdělí do 4 skupin. A i kruh rozdělí na 4 čtvrtiny. Jaká máme roční období? Co je pro ně typické? Každá skupina vyskládá pomocí přírodnin do své částky kruhu něco, co symbolizuje jaro/léto/podzim či zimu. Společně si výsledek rychle představíme.

Měsíce. Pak se každá ze čtyř skupin znovu rozdělí na tři menší skupiny. Tak získáme 12 měsíců. A menší skupiny budou mít výzvu do každé z výsečí (jaro/léto/podzim/zima) vytvořit něco typického pro dané měsíce. Na závěr této fáze si opět vše představíme, rychle projdeme kolem celého kruhu.

3. Změny a tradice během roku

Po tvoření trochu pohybu. Teď do našeho velkého modelu vyznačíme důležité svátky a změny. Učitel může rozdat každému z žáků jednu kartičku s datem a požádat ho, aby se postavil na dané místo obvodu kruhu. Nebo ještě lépe kartičky s názvy svátků, dnů, změn v přírodě poschovává v okolí a každý z žáků si musí jeden najít a pak se postavit na správné

místo v obvodu kruhu roku. Když se všem žákům podaří dobře se rozmístit po kruhu roku, položí své kartičky na zem.

Běh cyklem roku. Na závěr malá běhačka. Učitel říká různé části roku a děti běhají KOLEM kruhu tak dlouho až se zastaví na správném místě. Žáci by měli vždy běžet po směru roku ne zpátky v čase. **Příklady zadání:** začátek jara, Štědrý den, začátek letních prázdnin, Den Země, padá mnoho barevného listí ze stromů, první jarní květy, stavíme sněhuláky....

TIPY:

Společný kruh. Jednoduchá společná kooperativní činnost. Můžeme sledovat, jak třída pracuje na výzvě. Kdo táhne skupinu, kdo se nedostane ke slovu atd. Pokud máme dost místa a času, můžeme dát dětem metr či pásmo a zadat konkrétní velikost kruhu. Čím větší kruh, tím lépe celé tvoření a pak i běhání funguje.

Roční období. Ideálně dětem neříkám, jak se budou jmenovat čtyři skupiny a jak jdou za sebou. Necháme to na nich a pak při ohlédnutí společně zhodnotíme.

Měsíce. Tady můžeme na úvod s celou třídou zopakovat, jaké máme měsíce a jak je rozdělíme do ročních období. Můžeme skupinám rozdat jejich název měsíce.

Svátky, změny, cyklus roku. Podle času, motivace, náročnosti vyberte určité množství svátků, změn, období roku. Není třeba děti zahltit. Ale hodí se vzít polovinu svátků a polovinu změn, které se v přírodě dějí.

Běh cyklem roku. Hodí se dopřát třídě pohyb. Ideální je kartičky schovat a žáci si je musí najít. Pak se postaví kolem obvodu roku v kruhu. Až pak společně vše projdeme a vyladíme, co je třeba. Až pak následuje běhavá část, kdy všichni krouží kolem kruhu roku.

Je vtipné hrát si i s **načasováním jednotlivých časů**. Například nejprve žákům zadat ať běží na místo, kde obvykle začíná školní rok a pak zadat další výzvy, kde končí letní prázdniny. Děti nesmí v roce couvat do minulosti, proto musí oběhnout celý kruh :).

Pro tvorbu velkého modelu je důležité najít místo, kde mohou děti tvořit **opravdu velký kruh**, kolem kterého pak mohou běhat.

4. Ohlédnutí

Žáci se vrátí k svému původnímu modelu a porovnejí, kolik toho věděli na začátku společné práce a kolik toho o cyklu roku vědí teď. Co nového jsem objevil? Zároveň společně znovu diskutujeme: Jak cyklus roku ovlivňuje můj každý den?

- Kdy bych rok rád zpomalil a kdy urychlil? Proč to nejde?
- Jaké svátky rád slavím a proč?
- Na co se během roku těším?
- Cítím na sobě změny během roku – mám mnoho energie či jsem ospalí?
- Vnímám změny délky dne a světla, tepla během roku?

KARTY PRO CYKLUS ROKU

Učíme se

venku

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

JARO

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

LÉTO

Učíme se
venku

PODZIM

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

ZIMA

LEDEN

ÚNOR

BŘEZEN

DUBEN

KVĚTEN

ČERVEN

ČERVENEC

SRPEN

ZÁŘÍ

ŘÍJEN

LISTOPAD

PROSINEC

NOVÝ ROK

SČÍDÁNÍ NA KRMÍTKU

6. 1. TŘI KRÁLOVÉ

HROMNICE

NEBOLI IMBOLC

2. 2. DEN MOKŘADŮ

KVETOU SNĚŽENKY

MASOPUST

46 DNÍ PŘED VELIKONOCEMI

MORANA

2 TÝDNY PŘED VELIKONOCEMI

PŘEDJAŘÍ

PŘÍRODA SE PROBOUZÍ

KLÍČENÍ A OŽIVENÍ PŘÍRODY

3. 3. DEN DIVOKÉ PŘÍRODY

NAMLlouvání SOV – JE
SLYŠET HODNĚ SOVÍ HOUKÁNÍ

8. 3. DEN ŽEN

JELENI SHAZUJÍ PAROŽÍ

JARNÍ ČAS NA VÝMĚNU

„KOŽICHŮ“

20. 3. ZAČÁTEK JARA

NEBOLI VESNA

JARNÍ ROVNODENNOST

21. 3. DEN LESŮ

22. 3. DEN VODY

28. 3. DEN UČITELŮ

VŠE ZAČÍNÁ RŮST,
PUČÍ PUPENY

NAMLouvÁNÍ ŽAB

JARNÍ PTAČÍ ZPĚV

NÁVRAT ČÁPŮ

VELIKONOCE -

1. NEDĚLE PO 1. JARNÍM ÚPLŇKU

VŠE SE ZAZELENÁ

PROBOUZÍ SE HMYZ

POTOKY A RYBNÍKY OŽÍVAJÍ ŽIVOTEM

1. 4. DEN PTACTVA

HNÍZDĚNÍ PTÁKŮ

DUBEN MÁ „APRÍLOVÉ“ POČASÍ

VSTÁVAJÍ ZIMNÍ SPÁČI

22. 4. DEN ZEMĚ

FILIPOJAKUBSKÁ NOC

(ČARODEJNICE/ BELTAIN)

1. 5. PRVNÍ MÁJ

LÁSKY ČAS

ZÁPLAVA ŽLUTÝCH
KVĚTŮ – PAMPELIŠKY...

8. 5. DEN VÍTĚZSTVÍ

31. 5. DEN OTVÍRÁNÍ
STUDÁNEK

11. 5. DEN MATEK

LETNICE - 50 DNÍ PO VELIKONOCÍCH

1. 6. DEN DĚTÍ

PRVNÍ ČERVENÉ PLODY - JAHODY, TŘEŠNĚ, RYBÍZ

DLOUHÉ DNY A KRÁTNÉ NOCI

**DLOUHÉ DNY = PTÁCI MAJÍ
DOST ČASU A POTRAVY NA KRMENÍ
MLÁĎAT**

LETNÍ SLUNOV RAT

**OBOJŽIVELNÍCI
DOKONČUJÍ PŘEROD V DOSPĚLCE**

15. 6. DEN OTCŮ

21. 6. ZAČÍNÁ LÉTO

**LUČNÍ TRÁVY ROSTOU
DO VÝŠKY**

**ZÁPLAVA KVĚTŮ,
PRVNÍ SENOSEČ**

SVATOJÁNSKÁ NOC

(PŘEDVEČER 24. 6.) SBĚR BYLINEK

LETNÍ PRÁZDNINY

SVATOJÁNSKÉ BÝLÍ

(KYTICE 9 LETNÍCH BYLIN)

29. 6. DEN BLÁTA

ZRAJÍ LESNÍ PLODY

BORŮVKY, MALINY

5. 7. DEN VĚROZVĚSTŮ

CYRILA A METODĚJE

6. 7. DEN UPÁLENÍ

MISTRA JANA HUSA

ČERVENEC

JE NEJTEPLEJŠÍ MĚSÍC ROKU

KVETE LÍPA

PTÁCI PO HNÍZDĚNÍ

UTICHAJÍ

ŽNĚ A DOŽÍNKY

**NA NOČNÍ OBLOZE LZE
POZOROVAT PERSEIDY**

**NA KONCI LÉTA ODLET
TAŽNÝCH PTÁKŮ (JIŘIČKY,
SLAVÍCI, ŽLUVY, ČÁPY, KONIPASY...)**

ČAS BABÍHO LÉTA

VYRÁŽÍMA NA HOUBY
DO PODZIMNÍCH LESŮ

ODLET MHONA TAŽNÝCH
PTÁKŮ (VLAŠTOVKY, DROZDI,
HRDLIČKY, POTÁPKY, HUSY)

22. 9. ZAČÁTEK
PODZIMU

UŽ V ZÁŘÍ ZAČÍNÁ

**JELENÍ ŘÍJE = JELENÍ TROUBÍ
A NAMLOUVAJÍ SI LANĚ**

**OSLAVA SKLIZNĚ
POSVÍCENÍ ČI HODY**

**PODZIMNÍ
ROVNODENNOST**

**28. 9. SVÁTEK
SVATÉHO VÁCLAVA =
DEN ČESKÉ STÁTNOSTI**

**PŘÍPRAVA NA ZIMU
PŘIPRAVIT ZÁSoby I ÚKRYT**

**ŘÍJEN UŽ VOLÁ ZIMU –
OCHLAZUJE SE, JE VÍC VLHKO,
OBJEVUJÍ SE MLHY A JINOVATKA**

**28. 10. DEN VZNIKU
ČESKOSLOVENSKA**

VÝLOVY RYBNÍKŮ

V PŘEDVEČER 2. 11. DUŠIČKY -

SVÁTEK ZESNULÝCH NEBOLI

SAMHAIN

**JEŽCI SE UKLÁDAJÍ
K ZIMNÍMU SPÁNKU**

**ČAS PŘIPRAVIT
KRMÍTKO**

**11. 11. SVÁTEK
SVATÉHO MARTINA**

PŘILÉTAJÍ K NÁM

ZIMNÍ PTAČÍ HOSTÉ

**(BRKOSLAV, DROZD KVÍČALA, HUSY,
KACHNY)**

ČAS ZAZIMOVAT

ZAHRADU

**ROSTLINY PŘED ZIMOU, ULOŽILY
SVOU ENERGII A ŽIVINY DO SEMEN,
PLODŮ ČI DO KOŘENŮ POD ZEM**

**17. 11. DEN BOJE ZA
SVOBODU A DEMOKRACII**

19. 11. DEN MUŽŮ

**PŘÍRODA SE UKLÁDÁ DO
KLIDU A SPÁNKU**

**ZVÍŘATA ZÍSKÁVAJÍ
HUSTĚJŠÍ ZIMNÍ SRST**

**KRÁTKÉ DNY A
DLOUHÉ NOCI**

ADVENTNÍ ČAS

4. 12. SVÁTEK BARBORY

(VĚTVIČKY TŘEŠNĚ ČI VIŠNĚ DO
VÁZI, ZDA ROZKVETOU DO VÁNOC)

5. 12. DEN OBDAROVÁNÍ

MIKULÁŠ (V PŘEDVEČER 6. 12.)

13. 12. SVÁTEK LUCIE

(ČAS ÚKLIDU A ZKLIDNĚNÍ)

PŘÍRODA „SPÍ“

**NÍZKÉ TEPLoty, ČASTO
MRZNE A PADÁ SNÍH**

**NETOPÝŘI ZIMUJÍ
(HIBERNUJÍ) V JESKYNÍCH**

ZIMNÍ SPÁNEK

**21. 12. ZIMNÍ
SLUNOV RAT**

24. 12. ŠTĚDRÝ DEN

**29. 12. DEN PRO PESTROU PŘÍRODU
= DEN BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI**

31. 12. SILVESTR

CARDS FOR THE CYCLE OF THE YEAR

Učíme se

venku

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

SPRING

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

SUMMER

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

AUTUMN

ucimesevenku.cz

Učíme se
venku

WINTER

JANUARY

FEBRUARY

MARCH

APRIL

MAY

JUNE

JULY

AUGUST

SEPTEMBER

OCTOBER

NOVEMBER

DECEMBER

NEW YEAR

**BIRD FEEDING AND
COURTING**

**6 JAN - THREE KINGS
(EPIPHANY)**

CANDLEMAS - IMBOLC

**2 FEB – WORLD
WETLANDS DAY**

SNOWDROPS IN BLOOM

CARNIVAL (46 DAYS BEFORE EASTER)

MORANA — FAREWELL TO WINTER
(2 WEEKS BEFORE EASTER)

EARLY SPRING

NATURE AWAKENS, SEEDS SPROUT

3 MAR – WORLD

WILDLIFE DAY

OWLS COURTSHIP

LOTS OF HOOTING CAN BE HEARD

8 MAR – INTERNATIONAL

WOMEN'S DAY

DEER SHED THEIR ANTLERS

ANIMALS CHANGE THEIR
“WINTER COATS”

20 MAR – BEGINNING
OF SPRING (ALSO VESNA)

20. 3. SPRING

EQUINOX

21 MAR – INTERNATIONAL

DAY OF FORESTS

22 MAR – WORLD WATER

DAY

28 MAR – TEACHERS' DAY

BUDS SPROUT, EVERYTHING
STARTS GROWING
FROGS MATING

BIRDS' SPRING SONG

STORKS RETURN

EASTER

**1ST SUNDAY AFTER THE
FIRST FULL MOON OF SPRING**

**EVERYTHING TURNS
GREEN, INSECTS
AWAKEN, STREAMS AND
PONDS COME ALIVE**

1 APR – BIRD DAY

BIRDS NESTING

APRIL'S "FOOLISH"

WEATHER

HIBERNATING ANIMALS

AWAKEN

22 APR – EARTH DAY

WALPURGIS NIGHT

ALSO BELTANE

1 MAY – MAY DAY

FEAST OF LOVE

MEADOWS FULL OF YELLOW
BLOSSOMS – DANDELIONS...

8 MAY – VICTORY DAY

11 MAY – MOTHER'S DAY

31 MAY – DAY OF
OPENING WELLS

PENTECOST

50 DAYS AFTER EASTE

**1 JUN – INTERNATIONAL
CHILDREN'S DAY**

**FIRST RED FRUITS
STRAWBERRIES, CHERRIES,
CURRANTS**

**LONG DAYS AND SHORT
NIGHTS**

**LONG DAYS = BIRDS HAVE PLENTY
OF TIME AND FOOD TO FEED THEIR
CHICKS**

**SUMMER SOLSTICE
21 JUN – BEGINNING OF
SUMMER**

**AMPHIBIANS COMPLETE
THEIR METAMORPHOSIS
15 JUN – FATHER'S DAY**

**MEADOW GRASSES GROW
TALL, FIRST HAY HARVEST**

**ST. JOHN'S EVE
(23/24 JUN) COLLECTING HERBS**

SUMMER HOLIDAYS BEGIN

ST. JOHN'S HERBS BOUQUET OF 9 SUMMER PLANTS

29 JUN – INTERNATIONAL MUD DAY

FOREST FRUITS RIPEN –

BLUEBERRIES, RASPBERRIES

5 JUL – FEAST OF ST.

CYRIL AND

METHODIUS

6 JUL – ANNIVERSARY OF

JAN HUS' MARTYRDOM

**JULY – WARMEST
MONTH OF THE YEAR**

LINDEN TREES BLOOM

**BIRDS FALL SILENT
AFTER NESTING**

HARVEST AND HARVEST FESTIVALS

NIGHT SKY SHOWS PERSEIDS
METEOR SHOWER

END OF SUMMER –
MIGRATORY BIRDS DEPART
(SWALLOWS, NIGHTINGALES,
ORIOLES, STORKS, WAGTAILS...)

INDIAN SUMMER TIME

MUSHROOM PICKING IN
AUTUMN FORESTS

FURTHER DEPARTURE OF
MIGRATORY BIRDS

(SWALLOWS, THRUSHES, DOVES,
GREBES, GEESE)

**22 SEP – BEGINNING
OF AUTUMN**

**DEER RUTTING SEASON
LOUD ROARING OF STAGS**

**HARVEST FESTIVALS
AND VILLAGE FEASTS
AUTUMN EQUINOX**

28 SEP – ST.

**WENCESLAS DAY
(CZECH STATEHOOD DAY)**

PREPARING FOR WINTER

– STORING FOOD, FINDING SHELTER

OCTOBER BRINGS COLDER,
WETTER WEATHER, FOGS AND
FROST

**28 OCT –
CZECHOSLOVAK
INDEPENDENCE DAY**

FISHPOND HARVESTS

**31 OCT – SAMHAIN /
ALL HALLOWS' EVE**

ON THE EVENING 2 NOV -

ALL SOULS' DAY

HEDGEHOGS PREPARE

FOR HIBERNATION

FEEDING BIRDS -

PREPARING FEEDERS

11 NOV – ST.

MARTIN'S DAY

WINTER BIRD VISITORS

**ARRIVE (WAXWINGS,
FIELDFARES, GEESE, DUCKS)**

PREPARING THE GARDEN FOR WINTER

PLANTS STORE ENERGY IN SEEDS,
FRUITS AND ROOTS UNDERGROUND

**17 NOV – DAY OF
STRUGGLE FOR FREEDOM
AND DEMOCRACY**

19 NOV – INTERNATIONAL
MEN'S DAY

NATURE SETTLES INTO
REST AND SLEEP

ANIMALS GROW THICKER
WINTER FUR

SHORT DAYS AND LONG
NIGHTS

ADVENT TIME

4 DEC – ST. BARBARA'S
DAY (BRANCHES OF CHERRY OR
PLUM IN VASE – BLOOM BY
CHRISTMAS?)

5 DEC – ST. NICHOLAS’
EVE (GIFT-GIVING)

13 DEC – ST. LUCY’S
DAY (TIME OF CLEANING
AND CALM)

NATURE “SLEEPS”

FROST AND SNOW

BATS HIBERNATE IN CAVES

WINTER HIBERNATION

21 DEC – WINTER

SOLSTICE

**24 DEC – CHRISTMAS
EVE**

29 DEC – BIODIVERSITY DAY

**31 DEC – NEW YEAR'S
EVE**